

Niedźwiedź, Józef / Panasiewicz, Wacław

Badania archeologiczne na stan. 7 w Teptiukowie, gm. Hrubieszów

Archeologia Polski Środkowowschodniej 1, 147-150

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ, WACŁAW PANASIEWICZ

BADANIA ARCHEOLOGICZNE NA STAN. 7 W TEPTIUKOWIE, GM. HRUBIESZÓW

Stanowisko nr 7 w Teptiukowie zostało odkryte podczas badań AZP w roku 1983 przez dra Andrzeja Kokowskiego z Katedry Archeologii UMCS w Lublinie. Znalaziono wówczas kilka fragmentów naczyń datowanych na okres wpływów rzymskich. Omawiane stanowisko zajmuje południowo-wschodnią część dużego cypla, który swą krawędzią sięga rzeki Huczwy.

W sierpniu 1995 roku przeprowadzono tu badania wykopaliskowe. W wykopach pod warstwą orną wystąpił czarnoziem, w którym nie sposób było uchwycić zarysy obiektów. Niewątpliwie istniały one już na tej głębokości o czym świadczy ilość zabytków odkrytych w warstwach 30-80 cm. Do bardziej spektakularnych należy cała gama wyrobów kościanych: grot do oszczepu wykonany z rogu, grocik do strzały wykonany z zęba zwierzęcego, dwa obustronne przekłuwacze, fragmenty dwu igieł, fragmenty trzech okrągłych tarczek z otworem w środku, z których jedna była zdobiona wzorem utworzonym z drobnych nakłuć. Do ciekawszych zabytków należą również: fragment toporka kamiennego, fragment łyżki glinianej, doskonale zachowany gliniany przęślik rogaty, dwa rozcieracze kamienne oraz dużych rozmiarów fragmenty naczyń kultury łużyckiej. Dopiero na głębokości 70-80 cm zaczęły się zarysowywać kontury obiektów. Odkryto ich łącznie 10.

Obiekt 1 zarejestrowano na głębokości 70 cm, posiadał zarys owalny o wymiarach 180 x 120 cm i głębokość ok. 38 cm. Jego wypełnisko stanowiła czarna ziemia, w której znaleziono kilkanaście fragmentów kości zwierzęcych oraz drobne fragmenty mało charakterystycznej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (kultury łużyckiej?, pomorskiej? lub grupy czerniczyńskiej?). Jeden z fragmentów pochodził z naczynia jajowatego, lekko chropowatego. Obiekt zapewne pełnił funkcję jamy gospodarczej.

Obiekt 2 zarejestrowano na głębokości 70 cm. Była to ziemianka, w górnej partii owalna, o wymiarach 300 x 200 cm, natomiast w dolnej partii zbliżona do prostokąta, o wymiarach 200 x 150 cm oraz głębokości 200-230 cm. Od strony zachodniej i wschodniej, czyli po jej dłuższej osi, wystąpiły dwa piece kopułkowe o średnicy ok. 120 cm i wysokości ok. 80 cm. Wydrążone w lessowych ściankach ziemianki piece były wykładane ceramiką i nosiły ślady kilku warstw naprawiania. Być może te naprawy miały związek z fazami użytkowania ziemianki, przy dnie bowiem wyraźnie rysowało się 6-7 warstewek czarnej ziemi oddzielonych warstewkami żółtego lessu. W górnej partii wypełnisko stanowiła czarna

ziemia, w której obok dużej ilości ceramiki i kości zwierzęcych znaleziono kamienną oselkę, narzędzie kościane (prawdopodobnie rylec do zdobienia naczyń), dwie piszczałki kościane oraz narzędzia żelazne: igłę, szydło i nożyk. W pobliżu pieców zarejestrowano istnienie dwu dołków w których znajdował się popiół.

Obiekt 3 słabo zarysował się na głębokości 75 cm. Kształt nieregularny o wymiarach ok. 450 x 250 cm. Jego wypełnisko stanowił jasnobrunatny less. Na głębokości 105 cm obiekt zawężył się do okrągłej jamy, w profilu lekko trapezowatej, o średnicy 210 cm i głębokości 235 cm. Całość stanowiła prawdopodobnie chatę kultury mierzanowickiej z piwniczką trapezową wewnątrz. Nad jamą na głębokości ok. 80 cm znaleziono kubek gliniany zdobiony na szyjce odciskami sznura, a na brzuchu grupami pionowych żłobków. W warstwie kulturowej przykrywającej obiekt (30-60 cm) znaleziono duże fragmenty trzech naczyń kultury łużyckiej: garnka esowatego (?) obmazywanego, granka tulipanowatego z czterema parami guzków i z otworkami pod wylewem oraz garnka beczułkowatego zdobionego nacięciami na wylewie. Przynależność tego ostatniego zabytku do kultury łużyckiej nie jest pewna. Naczynia takie występują również w kulturach późniejszych.

Obiekt 4 zarejestrowano na głębokości 80 cm, zarys owalny o wymiarach 120 x 80 cm i głębokości 76 cm. Jego wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna przemieszana z czarną ziemia, która zawierała nieliczne zabytki w postaci drobnych kości zwierzęcych oraz mało charakterystycznej ceramiki kultury łużyckiej. Była to prawdopodobnie jama gospodarcza tej kultury.

Obiekt 5 odkryto na głębokości 75 cm. Posiadał kształt owalny o wymiarach 100 x 78 cm i głębokości 80 cm. Jego wypełnisko stanowiła czarna ziemia przemieszana z drobnymi grudkami polepy, niewielką ilością węgla drzewnych, ceramiki i kości zwierzęcych. Jej funkcja jest trudna do określenia.

Obiekt 6 zarejestrowano na głębokości 70 cm. Miał zarys regularnego czworoboku (odsłonięto tylko część obiektu). Była to półziemianka wczesno-średniowieczna z piecem kopułkowym w północnwschodnim narożniku. Wokół pieca oraz w jego rumowisku znaleziono fragmenty kilku naczyń wczesnośredniowiecznych.

Obiekt 6A wystąpił na głębokości 110 cm, w środkowej partii obiektu nr 6. Posiadał zarys prostokątny o długości ok. 200 cm i szerokości 80 cm. Dno obiektu znajdowało się na głębokości 208 cm. W profilu

podłużnym i poprzecznym miał kształt lekko owalny. Wypełnisko stanowiła czarna ziemia przemieszana z lessem w której znaleziono kilka drobnych fragmentów ceramiki pradziejowej. Wypełnisko świadczy o jednoczesnym, intencjonalnym zasypaniu obiektu. Najprawdopodobniej nie miał on związku z półziemianką (obiekt 6), a jego chronologii nie można ustalić.

Obiekt 7 wystąpił na głębokości 70 cm. Była to jama o średnicy 120 cm, w profilu lekko trapezowata, o głębokości 185 cm. Jej wypełnisko stanowiła jasnoszara ziemia zawierająca obok dużej ilości kości zwierzęcych kilkanaście fragmentów ceramiki kultury mierzanowickiej oraz połowę żarna kamiennego. Była to zapewne jama zasobowa kultury mierzanowickiej.

Obiekt 8 odkryto na głębokości 80 cm. Była to regularna, czworokątna ziemianka kultury łużyckiej, która została wyeksplorowana tylko częściowo (reszta obiektu wychodziła poza wykop). Wypełnisko stanowiła intensywnie czarna ziemia, zawierająca nieliczne fragmenty mało charakterystycznej ceramiki kultury łużyckiej. Dno znajdowało się na głębokości 145 cm. Poniżej tego poziomu odkryto dwa płytkie dołki postłupowe (?).

Obiekt 9 odkryto na głębokości 80 cm. Została wyeksplorowana jedna ćwiartka obiektu (reszta znalazła się poza wykopem). Sądząc po odsłoniętej części, była to jama o średnicy ok. 120 cm i głębokości 175 cm. W tej części obiektu nie znaleziono materiału zabytkowego.

Badania wykazały wielokulturowy charakter osady, której początki datować należy na wczesny okres

epoki brązu. Najwcześniej została ona zasiedlona przez ludność kultury mierzanowickiej i z tą fazą należy łączyć obiekt 3, wstępnie interpretowany jako chata (?), jamę zasobową (obiekt 7) oraz zabytki ruchome: kubek gliniany (ryc. 1: 1), fragmenty trzech tarcz kościanych w tym jedna zdobiona (ryc. 1: 9), kościany grocik z zębą (ryc. 1: 6), dwa przekłuwacze kościane (ryc. 1: 3, 5) oraz fragment toporka kamiennego (ryc. 1: 2). Nieliczne, luźne fragmenty ceramiki kultury trzcinieckiej oraz przęślik rogaty (ryc. 1: 7) są dowodem użytkowania osady przez ludność tej kultury. Z kulturą łużycką należy łączyć jamę gospodarczą (obiekt 4), częściowo odkrytą półziemiankę (obiekt 8), a być może także drugą jamę (obiekt 1). Do tej kultury należy zaliczyć znalezione w warstwie kulturowej: dolną część garnka chropowatego przez obmazywanie, fragment garnka esowatego z czterema parami guzków i dziurkami pod wylewem (ryc. 2: 1), fragment łyżki glinianej i prawdopodobnie gliniany model grotu do oszczepu (ryc. 2: 2). Nieliczny materiał ceramiczny wskazuje o użytkowaniu osady przez ludność kultury pomorskiej. Wreszcie najokazalsze są obiekty wczesnośredniowieczne z X-XI wieku. Z tą fazą osadnictwa należy wiązać ziemiankę (obiekt 2), półziemiankę (obiekt 6) oraz jamę gospodarczą (obiekt 5). Wśród zabytków ruchomych na uwagę zasługują dwie piszczałki kościane (ryc. 1: 8, 10) rylec kościany, ośelka kamienna oraz wyroby żelazne: igła, dwa nożyki i szydło. Bogaty materiał ceramiczny, z którego udało się zrekonstruować kilka naczyń, pochodzi z wykładek pieców.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ, WAĆLAW PANASIEWICZ

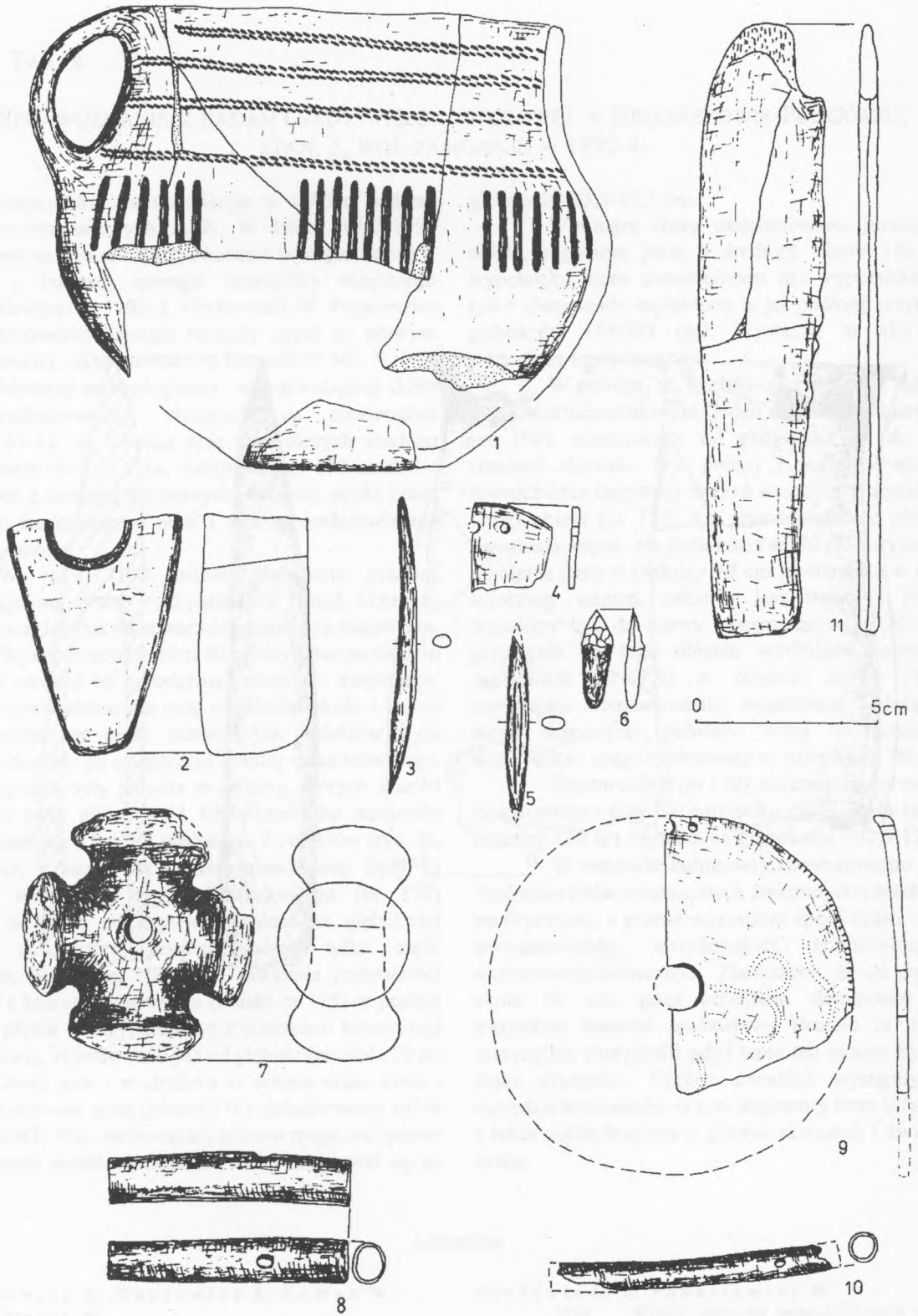
ARCHEOLOGICAL EXPLORATIONS IN SITE 7, IN TEPTIUKÓW, HRUBIESZÓW MUNICIPALITY

In August, 1995, excavations were carried out in the multicultural settlement in Teptiuków, site 7. The explorations covered about 70 m² of the site area. Ten settlement objects were discovered, of which three should probably be associated with the Lusatian culture, the next two — with the Mierzanowice culture, three more — with the early medieval period, while two objects seem culturally indeterminate. Among the objects of the Lusatian culture there occurred a storage pit and a partly uncovered dugout of the timber-post — wattle construction. The Mierzanowice culture seems to be represented by three objects which may be interpreted as a hut (?) and two trapezoid storage pits; of the movable relics of this culture mention should be made of a clay cup, fragments of three bone plates one of which is ornamented, a bone arrow

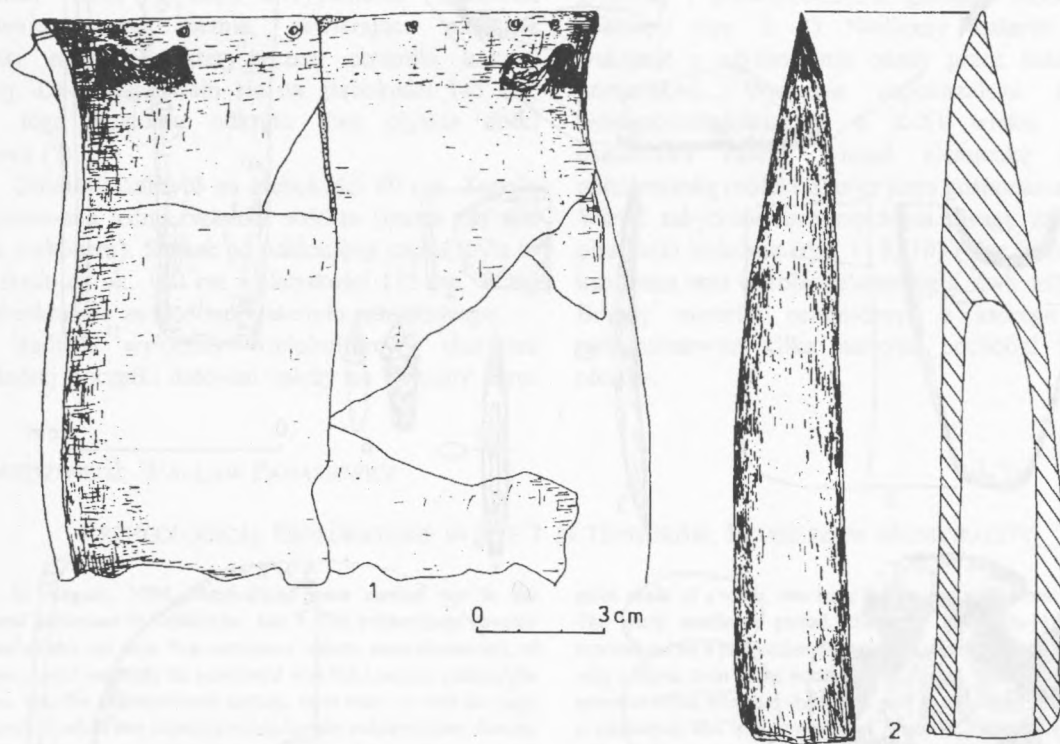
point made of a tooth, two bone borers and a fragment of a stone axe. The early medieval period, dated to the 10th-11th centuries, is represented by a production dugout with two dome ovens, a semi-dugout with a dome oven in the north-eastern corner, and a storage pit. Among movable relics attention should be paid to two bone fifes, a bone burin, a whetstone, and iron products — a needle, two small knives, and an awl. Rich pottery material, of which several vessels could be reconstructed, comes from the linings of the ovens.

The excavations also uncovered traces of two other cultures, the Trzciniec culture, represented probably by a discovered horn spindle whorl, and the Pomeranian culture.

Muzeum im. St. Staszica w Hrubieszowie

Ryc. 1. Teptuków, stan. 7. Wybór zabytków kultury mierzanowickiej i trzcienieckiej.

Ryc. 2. Teptiuków, stan. 7. Wybór zabytków kultury łużyckiej.